

ка" та ЗАТ "Харківянка" поступово виходять з сегменту шоколадних виробів, спеціалізуючись на інших кондитерських сегментах (желейні цукерки, печиво, бісквіти).

Висновки. Отже, як ми можемо бачити, оцінка положення фірм на ринку за допомогою побудови конкурентної карти ринку дає можливість вирішити ряд взаємозалежних завдань: визначити особливості розвитку конкурентної ситуації; встановити міру домінування фірм на ринку; виділити найбільш конкурентів і встановити відносну позицію фірми серед учасників ринку. Класифікація конкурентів дозволяє систематизувати виявлені конкурентні переваги й простежити, як вони впливають на зміну конкурентної позиції фірми.

Перспективи подальших розробок у цьому напрямку. Таким чином, конкурентна карта ринку слугує

основою для моделювання стратегії управління конкурентним потенціалом підприємства, що і має бути предметом подальших досліджень.

1. Конкурентные преимущества фирмы / Г.Л. Азоев, А.П. Челенков. – М., 2000. 2. Воронкова А.Э. Стратегическое управление конкурентоспособным потенциалом предприятия: диагностика и организация: Монография. – Л., 2000. 3. Стратегический и конкурентный анализ / К. Фляйшер, Б. Бенсуссан. – М., 2005. 4. Юданов А.Ю. Конкуренция: теория и практика. – 2-е изд. – М., 1998. 5. InMind: Диагностика сектору кондитерських виробів: Інформація маркетингової дослідницької компанії InMind на замовлення проекту БІЗПРО. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.bizpro.org.ua>. 6. Official statistics, trade associations, trade press, company research, store checks, trade interviews, Euromonitor International estimates 2007. 7. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Надійшла до редколегії 17.12.2008

Т. Овчаренко, канд. екон. наук

ЕКОНОМІЧНА ПРИВАБЛИВІСТЬ УКРАЇНИ ДЛЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

У статті розглянуто сучасний стан інвестиційного клімату України, визначено його економічну привабливість для прямих іноземних інвестицій та запропоновано фактори та чинники, що їх визначають.

The article deals with the problems of modern state of investment climate of Ukraine, is consideration of its economic attractiveness for the foreign direct investments and factors that determine them.

Постановка проблеми. В сучасних умовах досягти сталого економічного розвитку можна лише здійснивши структурні зрушення у господарському комплексі України. Враховуючи, що інвестиції виступають дієвим важелем здійснення структурної перебудови економіки та розв'язку соціальних і економічних проблем, ключовими завданнями державного управління є покращення інвестиційного клімату, активізація інвестиційної активності, накопичення інвестиційних ресурсів та їх концентрація на пріоритетних напрямках розвитку економіки країни [4].

Інвестиційний клімат безпосередньо впливає на основні показники соціально-економічного розвитку будь-якої держави. Так, позитивний інвестиційний клімат сприяє вирішенню соціальних проблем, забезпечує високий рівень зайнятості населення, дозволяє оновлювати виробництво, проводити модернізацію й нарощування основних фондів підприємств, впроваджувати новітні технології тощо. Тобто, на сьогодні стабілізація інвестиційного клімату є найважливішим завданням для України.

Тому створення сприятливого інвестиційного клімату не тільки для іноземних інвесторів, але й для вітчизняних є необхідною передумовою на сьогодні. Не менш важливим є й забезпечення реального дотримання міжнародних договорів і виконання рішень іноземних арбітражів, адже міжнародна інвестиційна спільнота має бути впевнена в тому, що будь-які угоди відповідають прийнятим міжнародним нормам і правилам і мають суттєве значення в Україні. Не сприяє створенню позитивного інвестиційного клімату і слабка система правового і економічного захисту інвесторів, втручання органів влади у перерозподіл клієнтури між окремими банками, а також розвиток земельного законодавства у напрямку вирівнювання прав вітчизняних і іноземних інвесторів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інвестиційні процеси завжди вважали актуальною темою для обговорення та дослідження, і наш час не є виключенням. Питання міжнародних прямих інвестицій активно досліджувалися економістами різних країн світу, вченими і практиками. Ці проблеми висвітлюють у своїх працях S.H. Nimer, C.P. Kindleberger, H.G. Jonson, F.T. Knickerbocker, R.E. Caves, R. Vernon, P.J. Buckley, M.S. Casson, A.M. Rugman, J.H. Dunning, R.Z. Aliber, M.E. Porter, L.T. Wels, K. Kojima, N.B. Chenery, A.M. Stront та ін.

Невирішені раніше частини загальної проблеми.

Забезпечення сприятливого інвестиційного клімату в Україні залишається питанням стратегічної важливості, від реалізації якого залежать соціально-економічна динаміка, можливість модернізації національної економіки, ефективний розвиток держави.

Довгострокові цілі із залучення зовнішніх інвестицій потребують постійних зусиль формування привабливого іміджу країни, тобто, необхідно сформулювати й широко висвітлювати державну політику та готовність уряду вживати радикальні заходи, що зорієнтовані на ринкову економіку та публічно підтримувати інвестиційну діяльність держави [8].

Формулювання завдань та цілей статті. Метою статті є дослідження проблем формування економічної привабливості України та розробка рекомендацій для забезпечення позитивної динаміки зростання прямих іноземних інвестицій.

Виклад основного матеріалу. Однією із основних складових формування сприятливого інвестиційного клімату є забезпечення доступності кредитів для позичальників шляхом зниження їх вартості. Цього можна досягти лише шляхом перегляду існуючої системи резервування коштів комерційних банків у напрямі зниження його норм. При цьому слід розробити стимулюючу систему обов'язкового резервування для банків, яка б активно займалася інвестиційним кредитуванням. Як відомо, в Україні норми резервування в середньому становлять 6-8 % залучених коштів і не враховують індивідуальних показників діяльності банків: якості кредитного портфеля, напрямів кредитних вкладень [2].

Дослідженнями встановлено, що інвестиційний клімат в Україні на сьогодні залишається несприятливим, незважаючи на те, що владою давно вже задекларована інноваційно-інвестиційна модель розвитку. Так, за оцінками Міністерства економіки, загальна потреба в інвестиціях для структурної перебудови економіки України становить від 140 до 200 млрд. дол. США, а щорічна потреба – близько 20 млрд. дол. США. При цьому обсяг необхідних інвестицій в економіку України становить 40-60 млрд. дол. США. За оцінками експертів Всесвітнього банку, для досягнення рівня розвитку США Україні необхідно 4 трлн. дол. США [4].

Отже, фактичні обсяги інвестицій в Україну є мізерними у порівнянні з цими цифрами. Так, недостатній обсяг інвестицій в українську економіку визначається технологічним відставанням виробництва, зростаючою зношеністю основних фондів. В умовах збиткової діяльності і низької рентабельності промислової сфери, значного податкового тиску та відсутності упродовж багатьох років дієвої підтримки реального виробництва підприємства не здатні здійснити модернізацію та інноваційне оновлення основних фондів.

Визначальним завданням державної політики в інвестиційній діяльності є створення рівних умов для ведення бізнесу та інвестування в економіку України суб'єктами господарювання різної форми власності, здійснення процесу інвестування на прозорих принципах, поліпшення структури інвестиційних джерел.

Україна пройшла важливі етапи на шляху до інтеграції в світовий економічний простір: 1 березня 1998р. набула сили Угода про партнерство і співпрацю з Європейським Союзом; ЄС і США надали Україні статус країни з ринковою економікою; Сенат США скасував поправку Джексона-Веника щодо України; міждержавні угоди щодо сприяння і взаємний захист інвестицій підписано з 70 країнами світу; укладено 60 міжнародних договорів про уникнення подвійного оподаткування практично зі всіма країнами СНД, Європи, багатьма країнами Азії, Північної і Південної Америки та деяких країн Африки; 16 травня 2008р. Україна набула статусу члена СОТ. Вступ України до СОТ дає позитивний сигнал для активізації співпраці між Україною і ЄС за усіма напрямками, а також в інвестиційній сфері.

Слід відзначити, що хоча під впливом світової економічної кризи на український ринок відбулося зменшення індексу інвестиційної привабливості Європейської Бізнес Асоціації з 3,1 до 2,2, очікування на наступні півроку залишаються достатньо позитивними.

Дослідження нормативно-правової бази дало змогу встановити, що в Україні створено законодавчу базу в сфері регулювання інвестиційної діяльності, а це: Закон України "Про захист іноземних інвестицій в Україні", Закон України "Про режим іноземного інвестування", Закон України "Про усунення дискримінації в оподаткуванні суб'єктів підприємницької діяльності, створених з використанням майна та коштів вітчизняного походження", в яких передбачено: державну гарантію захисту інвестицій незалежно від форм власності; відшкодування збитків, включаючи втрачену вигоду і моральну шкоду, завданих внаслідок дій, бездіяльності або не належного виконання державними органами України чи посадовими особами передбачених законодавством обов'язків щодо іноземного інвестора; повернення інве-

стиції іноземному інвестору в натуральній формі або у валюті інвестування без сплати мита, а також доходів з цих інвестицій у грошовій чи товарній формі, у разі припинення інвестиційної діяльності; застосування національного режиму валютного регулювання та стягнення податків на території України до суб'єктів підприємницької діяльності або інших юридичних осіб, створених за участю іноземних інвестицій, незалежно від форм та часу їх внесення [2].

Так, Закон України "Про акціонерні товариства" усуває майже всі існуючі недоліки законодавства у сфері корпоративного управління, а також концептуально вирішує проблеми забезпечення інтересів акціонерних товариств та їх акціонерів. Закон удосконалює правові засади діяльності акціонерних товариств, підвищує рівень захисту прав акціонерів та дозволяє встановити дієві перешкоди незаконним рейдерським поглинанням підприємств [9].

Роль і значення іноземних інвестицій в глобальному економічному розвитку важко переоцінити. Згідно українського законодавства, іноземні інвестиції – це цінності, щокладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту. Єдиного підходу до визначення прямих іноземних інвестицій в світовій науковій практиці не існує. Критерієм вибору прямих іноземних інвестицій є наявність контролю інвестора над підприємством [4].

Протягом останніх років інвестиційна ситуація в Україні значно покращилась як за абсолютними показниками, так і за відносними. За останні роки обсяг щорічних надходжень прямих іноземних інвестицій в Україну мав тенденцію до збільшення. Це зумовило постійне зростання сукупного, акумульованого обсягу ПІІ. Очевидна пряма тенденція до зростання, 2005р., слід виокремити як виняток – підйом ПІІ внаслідок продажу "Криворіжсталі".

При цьому надалі, за незмінних умов, немає підстав прогнозувати помітного збільшення припливу ПІІ в Україну. По-перше, традиційно значна частка ПІІ в країні регіону надходить в енергетичний сектор, в якому Україна об'єктивно не має значних переваг. По-друге, в Україні скорочуватиметься потенціал такого джерела залучення ПІІ, як приватизація. Відтак потенційні обсяги ПІІ в Україну знаходяться у найближчі 5 років на рівні 4-6 млрд. дол. на рік (проти 8 млрд. дол. у 2005 – 2007рр.), що не відповідає інвестиційним потребам національної економіки. Таким чином, Україна потребує нових механізмів залучення ПІІ та суттєвого поліпшення інвестиційного клімату.

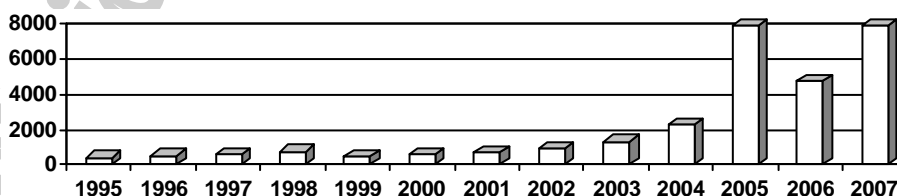

Рис. 1. Приріст ПІІ в Україну, 1995-2007 рр., млн. дол. (Складено автором за даними Держкомстату.)

Галузева структура ПІІ майже не зазнала змін протягом останніх років [3]. З точки зору іноземних інвесторів, найпривабливішими галузями української економіки є оптова торгівля (15,0 % від сукупного обсягу ПІІ) та харчова промисловість (14,8 %), характерною особливістю яких є, по-перше, швидка окупність інвестицій, по-друге, порівняно мале державне втручання, і, по-третє, орієн-

тація на кінцевого споживача і наявність ринків збуту. Для сільського господарства причини низьких обсягів ПІІ є очевидними – у першу чергу, це значне державне втручання та заборона продажу землі, тому менш ризиковими є інвестиції вже в переробку с/г продукції.

У загальному, попри суттєві зусилля у формуванні відповідних організаційно-економічних та правових за-

сад зміцнення інвестиційного клімату, міжнародними експертами відзначається зниження інвестиційної привабливості України, що частково пов'язано зі світовою фінансовою кризою.

Урядом схвалено основні прогностичні макроекономічні показники економічного і соціального розвитку України на 2009р., зокрема: зростання ВВП на 6 %, споживчих цін – на 9,5 %, цін виробників промислової продукції – на 18,5 %, зростання обсягів експорту товарів і послуг – на 22,1 %, імпорту продукції – на 25,6 %.

Європейський банк реконструкції і розвитку (далі – ЄБРР) прогнозує зростання ВВП України на 1 % в 2009 р. Згідно з прогнозами ЄБРР, за підсумками 2008 року зростання ВВП України складе 6 %. За оцінками ЄБРР, економіка України страждає від сукупності цілого ряду факторів, які включають погіршення умов торгівлі через різке одночасне падіння експортних цін на металургійну продукцію і збільшення цін на газ, а також кардинального погіршення умов зовнішнього фінансування. В цілому по країнах, в яких працює ЄБРР, банком прогнозується зростання ВВП на рівні 6,3 % у 2008р. і 3 % – у 2009р. У травні цього року ЄБРР прогнозувало зростання ВВП України в 2008р. на рівні 5,5 %.

Міжнародний валютний фонд (далі – МВФ) прогнозує падіння української економіки в 2009р. на 3,0 % після очікуваного зростання на 6,0 % в поточному році. МВФ також прогнозує, що інфляція в 2009р. знизиться до 17 % з 25,5 %, очікуваних поточного року.

Найбільш привабливими для інвесторів є традиційні галузі економіки. Перш за все, це – металургія, машинобудування, хімічна промисловість, харчова промисловість, але дедалі більше привертають увагу інвесторів такі галузі, як автомобільна промисловість, споживча електроніка, високі технології, вітроенергетика, сонячна енергетика, виробництво біопалива, телекомунікації, логістика і деякі інші. Світовий банк оцінює потреби України в інвестиціях в 100 млрд. дол. США.

Провідні інвестори в Україні – Mittal Steel, Siemens, Volkswagen, Deutsche Telecom, Jabil Circuit and Electronics, Sony, Panasonic, Telenor, TNK-BP, Coca-Cola, Cargill, Carlsberg, Sun Interbrew, Kraft Foods, Nestle, Philip Morris, Reemtsma, Raiffeisen Bank, Erste Bank, HVB, ING Bank, BNP Paribas, EFG Group, McDonalds, Metro Cash & Carry, Billa, Paterson і ін.

Основним консультативно-дорадчим органом з підготовки пропозицій щодо формування державної інвестиційної політики є Рада інвесторів при Кабінеті Міністрів України, утворена згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 24 січня 2007р. № 3.

Основними завданнями Ради є: підготовка пропозицій щодо формування державної інвестиційної політики; участь у розробленні та проведенні експертизи проектів окремих нормативно-правових актів з питань інвестиційної діяльності; надання обґрунтованих пропозицій щодо реалізації інвестиційних проектів, спрямованих на розвиток пріоритетних галузей економіки, а також адміністративно-територіальних одиниць; надання аналітичної, інформаційної допомоги державним органам, установам та організаціям з питань, пов'язаних з її діяльністю; сприяння ефективній взаємодії органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування і суб'єктів господарської діяльності у сфері інвестиційної діяльності.

При Раді інвесторів утворено робочі групи за відповідними напрямками, до складу яких увійшли представники державних інвестицій. Нині здійснюється розгляд та опрацювання пропозицій інвесторів щодо вдосконалення нормативно-правового поля. Одним із перспективних напрямів для залучення інвестицій – як із внут-

рішніх, так і з зовнішніх джерел – є розвиток інвестування в інноваційну діяльність.

Постановою Кабінету Міністрів України від 14.08.2008 р. № 447 затверджено Державну цільову економічну програму "Створення в Україні інноваційної інфраструктури" на 2009-2013 рр., яка передбачає утворення венчурних фондів інвестування інноваційної діяльності за рахунок недержавних коштів та комунальних спеціалізованих небанківських інноваційних фінансово-кредитних установ в регіонах за кошти місцевих бюджетів.

З метою визначення засад функціонування венчурних фондів Держінвестицій розробило проект Закону України "Про венчурні фонди інноваційного розвитку". В законопроекті враховані рекомендації Європейської асоціації венчурного інвестування і директив ЄС щодо колективного та венчурного інвестування.

Введення в дію Закону України "Про венчурні фонди інноваційного розвитку" надасть нові можливості для розвитку венчурного інвестування, більш широкого залучення інвестицій в економіку країни та впровадження інноваційних проектів в Україні.

Для забезпечення подальшого розвитку інститутів венчурного інвестування як однієї зі складових національної інноваційної системи, що виконує функцію підтримки розвитку новаторських технологічних компаній, Держінвестицій розробило проект Закону України "Про венчурні інвестиційні компанії". Переваги венчурного інвестування як головного джерела фінансування у сфері малого та середнього інноваційного бізнесу полягають у тому, що підприємства, що розвиваються, можуть отримати інвестиції тоді, коли інші фінансові джерела утримуються від ризикованих капіталовкладень.

Прийняття закону створить умови для виникнення в Україні нових інститутів венчурного інвестування – венчурних інвестиційних компаній, які забезпечать реалізацію державної політики стимулювання інвестиційної діяльності та інноваційного розвитку шляхом залучення та ефективного використання коштів венчурних інвесторів.

Державне агентство України з інвестицій та інновацій є центральним органом виконавчої влади, одним з головних завдань якого є створення ефективного механізму інформування потенційних інвесторів про інвестиційні можливості України і надання практичної допомоги інвесторам. Агентство реалізує заходи зі створення сприятливих умов для діяльності інвесторів, сприяє спрощенню і налагодженню контактів між учасниками інвестиційного процесу, здійснює формування бази даних інвестиційних і інноваційних проектів.

Висновки. Отже, не зважаючи на незначне погравлення інвестиційної діяльності, інвестиційний клімат України залишається несприятливим через наступні причини:

- 1) *відсутність в Україні сталої стратегії та відповідного національного плану дій стосовно іноземного інвестування, який був би орієнтований на забезпечення усім суб'єктам економічних відносин рівних економічних прав та обов'язків у здійсненні фінансово-економічної діяльності.* Суттєвою вадою розбудови сприятливого інвестиційного клімату є фокусування політики переважно на розвитку великого бізнесу і відставання у здійсненні регуляторних реформ, що гальмує розвиток підприємницького середовища в країні. Зосередження заходів державних стратегій і програм на розподілі державних коштів чи наданні преференцій окремим групам господарюючих суб'єктів призвело до викривлення конкурентних можливостей на національному ринку та непрозорості в сфері розподілу ресурсів. Важливим наслідком створення "інвестиційного клімату для обраних" стала втрата довіри суспільства до влади;

2) *незадовільні умови ведення бізнесу в Україні.* Україна є одним зі світових лідерів по корумпованості державних органів. Умови ведення бізнесу в Україні є одним з основних факторів, які визначають інвестиційний клімат країни. Вони оцінюються у щорічному звіті "Doing Business" Світового Банку. При визначенні рейтингу беруться до уваги час та вартість дотримання вимог держави до діяльності підприємства. Оцінюються економіки 178 держав за показниками поліпшення умов ведення бізнесу, що враховують дані у 10 сферах регулювання підприємницької діяльності [10];

3) *складність та переобтяженість регуляторними нормами податкової системи.* Згідно рейтингу "Paying Taxes 2008", складеному Світовим банком спільно з аудиторською компанією "Price Waterhouse Coopers", українська система оподаткування є однією з найобтяжливіших у світі. Зі 178 країн податкова система України займає 177 місце. В Україні існує 99 податків та податкових платежів – 6 на прибуток підприємств, 66 на оплату праці та 33 інших, за кількістю податків Україна займає 176 місце. Також Україна є одним з лідерів (176 місце) за часом, витраченим на сплату податків – загальна кількість 2085 годин, на прибуток підприємств – 421, на оплату праці – 732 та інших податків – 932 [10];

4) *суттєве податкове навантаження.* Податкова ставка в Україні значно перевищує аналогічні в інших країнах Центрально-Східної Європи. За рівнем оподаткування Україна займає 145 місце з 178 країн. Загальний рівень оподаткування в Україні – 57,3 %, податкові збори з прибутку підприємств – 12,2 %, на оплату праці – 43,4 % прибутку, інші податки – 1,8 %. Слід зазначити, що і рівень прибутковості в Україні є вищим, ніж в Європі, що дещо нівелює різницю в рівні оподаткування [10];

5) *недієздатність механізмів забезпечення ринкових прав і свобод інвесторів, а також низький рівень захисту інвесторів.* Для розрахунку рівня захищеності прав власності розраховується індекс IPRI (International Property Rights Index), розрахунком якого займається Альянс прав власності (Property Rights Alliance) за підтримки відомого економіста, президента Інституту Свободи і Демократії Ернандо де Сото. Серед 70 найбільших країн світу Україна посідає "почесне" 58 місце (Росія – 63 місце). Індекс IPRI включає в себе 11 факторів, які можна поділити на 3 категорії: правове і політичне оточення – незалежність судів, довіра населення до

судів, політична стабільність та корупція; матеріальна власність – захищеність прав власності у законах, реєстрація власності та доступ до кредитів; права інтелектуальної власності – захист прав інтелектуальної власності, сила патенту, авторських прав та захищеність торгових марок.

На основі цих показників виставлявся зведений індекс: максимум 10 балів – для найбільш захищених прав власності, мінімум – 0. За результатами дослідження похвалитися Україна може тільки статевою рівноправністю при забезпеченні прав власності. Україна має 9,3 бали з 10 можливих на цій шкалі. Отже, в Україні жінки й чоловіки однаково незахищені від зазіхань на їхню власність;

6) *низький рівень ефективності законодавства з питань корпоративного управління.* Це обумовлює виникнення конфліктів та протистоянь із залученням силових органів, блокування діяльності підприємств. Найгострішими проблемами є непрозорість системи реєстрації та можливість викривлення відомостей про акціонерів, розмивання капіталу внаслідок додаткових емісій акцій, блокування проведення зборів акціонерів тощо. Неврегульованим залишається питання прав міноритарних акціонерів, що знижує гарантії захисту прав власників та значно підвищує ризики інвестицій в економіку України;

7) *обмеженість потенціалу залучення ПІІ в Україну через приватизацію державних підприємств.* Якщо раніше приватизація була основним джерелом надходження ПІІ, то з часом її частка поступово зменшується. Попри існування певної кількості державних підприємств, під які можна залучати інвестиції, перспектива розвитку цього джерела залучення інвестицій є обмеженою вже у короткостроковому періоді;

8) *негативний міжнародний інвестиційний імідж України.* Він склався внаслідок відсутності масових "успішних" інвестиційних історій. Іноземна преса створює загалом негативний образ України, сприймаючи її як країну з високим рівнем корупції, тіншової економіки та свавіллям чиновників. Серед негативних рис іміджу України відзначаються схильність до політичних декларацій, не підкріплених практичними справами, і невиконанням взятих на себе зобов'язань. 67,77 % закордонних респондентів визнали, що Україна є для них повністю незнайомою країною.

Таблиця 1. Рейтинг України за індикаторами Doing Business

Індикатори Doing Business	Позиція відповідно до Doing Business 2008	Позиція відповідно до Doing Business 2007	Зміна рейтингу
Створення компанії	109	105	-4
Отримання ліцензій	174	174	0
Наймання працівників	102	103	+1
Реєстрація власності	138	134	-4
Отримання кредитів	68	62	-6
Захист інвесторів	141	141	0
Сплата податків	177	177	0
Ведення міжнародної торгівлі	120	116	-4
Виконання контрактів	46	46	0
Закриття компанії	140	139	-1

*Складено автором за даними [10]

Перспективи подальших розробок у цьому напрямку. Основним завданням регулювання інвестиційної діяльності мають стати довгострокові заходи щодо поліпшення інвестиційного клімату:

1. Підготувати план дій щодо забезпечення сприятливого інвестиційного клімату у межах проголошених пріоритетів соціально-економічного розвитку, залучити до його розробки та обговорення широке коло експер-

тів, науковців, представників органів державної влади та бізнесу.

2. Встановити сталу стратегію та відповідний національний план дій стосовно іноземного інвестування; розробити регіональні плани підвищення інвестиційної привабливості областей з урахуванням особливостей їх поточних рейтингів інвестиційної привабливості, забезпечити державний моніторинг їх виконання як одного з

критеріїв успішності діяльності місцевих державних адміністрацій.

3. Суттєво розширити спектр заходів конкурентної політики, зокрема – щодо запобігання антиконкурентним діям національних та іноземних інвесторів на українському ринку, удосконалити методики та критерії виявлення проявів недобросовісної конкуренції з урахуванням сучасної української економіки.

4. Підготувати перелік заходів щодо посилення відповідальності представників органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування за вчинення корупційних та інших дискримінаційних дій щодо інвесторів.

5. Поширити практику укладання прозорих угод між інвесторами та владою щодо взаємних зобов'язань у сфері конкурентної поведінки бізнесу та конкурентної політики держави на певних ринках на визначений середньо – і довгостроковий період часу.

6. Сформувати на основі спільної розробки Міністерства фінансів, Міністерства економіки, Міністерства транспорту і зв'язку, Міністерства палива та енергетики, а також галузевих об'єднань підприємців довгострокову програму державного та змішаного інвестування в розвиток телекомунікаційної, транспортної та енергетичної інфраструктури.

А також, потребують вирішення проблеми: полегшення податкового навантаження та зниження склад-

ності системи оподаткування; поліпшення міжнародного іміджу України та підвищення рівня ознайомленості іноземців з Україною; встановлення прозорої процедури приватизації.

1. Абрамович Г.В. Напрями активізації державної політики щодо залучення іноземних інвестицій в економіку України // Інвестиції: практика та досвід. – 2007. – №1. 2. Державне агентство України з інвестицій та інновацій. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.in.gov.ua>.
3. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності, Держкомстат. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Матвієнко Л.В. Покращення інвестиційного клімату – пріоритетне завдання державного управління // Інвестиції: практика та досвід. – 2007. – №1.
5. Методология присвоения рейтингов Standard & Poor's. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.standardandpoors.ru>.
6. Методология присвоения рейтингов Fitch. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.khpg.org>.
7. Розач О. Міжнародні інвестиції: Теорія та практика бізнесу транснаціональних корпорацій: Підручник. – К., 2005. 8. Романюк Т.Ф. Економічна сутність інвестицій // Формування ринкових відносин в Україні. – 2005. – №8. 9. Юридичний журнал "Юстіан". – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua>.
10. Doing Business 2009: Europe & Central Asia, The World Bank. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org>.
11. Moody's Rating Systems & Practices, Moody's Investors Service. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.moody.com>.
12. Paying Taxes 2008: The global picture, The World Bank. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org>.
13. World Investment Report 2008, UNCTAD. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.unctad.org>.

Надійшла до редколегії 20.12.2008

Г. Махінч, асп.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОДУКЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В статті розкрито ключові теоретичні та методичні аспекти формування та функціонування системи управління якістю продукції на підприємстві в сучасних умовах.

The article reveals key theoretical and methodic aspects of product quality management formation and functioning at the enterprise.

Постановка проблеми. В сучасних умовах розгортання світової фінансової кризи, враховуючи порівняно низький рівень інтеграції вітчизняної економіки до світових систем та посилення позицій нашої держави на світовій та європейській арені з огляду на вступ України до СОТ, можна стверджувати про появу численних диспропорцій в економічному розвитку країни. Про сучасний критичний розвиток економічної ситуації в Україні свідчать наступні показники: за 2008 р. поряд із зростанням реального ВВП на 2,1 % (аналогічний показник за 2007 р. становив 7,6 %) відбувся річний спад промислового виробництва на 3,1 % (підкреслимо, що річного спаду промисловості в Україні не було протягом 10 років, найбільший спад спостерігався у 1994 р. та сягнув – 27,3 %). У визначальних секторах економіки України падіння за листопад склало: машинобудування (-38,8 %), металургія (-48,8 %) [6]. Все це, на нашу думку, вимагає переосмислення стратегій економічного розвитку вітчизняних підприємств, спрямування їх зусиль на винаходження ефективних та дієвих механізмів, використання яких сприятиме посиленню позицій конкурентоспроможності національної промисловості на внутрішньому та світових ринках та відновленню економічної стабільності України. На наш погляд, особливо важливого значення набуває втілення у господарську практику вітчизняних підприємств теоретико-методологічних та практичних напрацювань менеджменту якості в сфері формування та функціонування систем управління якістю як одного з визначальних факторів забезпечення конкурентоспроможності продукції та посилення рівня розвитку підприємств в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Результати досліджень, пов'язані з висвітленням основних засад формування та функціонування систем управління якістю на підприємстві, знайшли своє відображення в працях вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема: Демінга Е. [4], Тагути Г. [14], Фейгенбаума А. [11], Шаповала М.І. [12], Бичківського Р.П. [1], Шапіро В.Д. [7], Мазура І.І. [7], Гісіна В.І. [3], Ільєнкової С.Д. [5] та інших.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Не дивлячись на значний науковий доробок вітчизняних та зарубіжних дослідників, потребують подальшого глибинного вивчення та систематизації деякі аспекти теоретичних та методичних засад формування та функціонування систем управління якістю на підприємстві як одного з основних інструментів поліпшення якості продукції та розвитку підприємства.

Формулювання завдань та цілей статті. Метою даної статті є вивчення й узагальнення основних теоретичних та практичних засад формування та функціонування систем управління якістю на підприємстві.

Виклад основного матеріалу. Низький рівень якості продукції є однією із причин низької конкурентоспроможності підприємства на ринку. Тому проблема підвищення якості продукції є одним із стратегічних напрямків діяльності підприємства, особливо в теперішніх умовах розгортання фінансово-економічної кризи. Вирішення цієї стратегічної проблеми можливо за рахунок: виробництва продукції, якість якої буде відповідати ринковим вимогам й споживчим потребам; зменшення сукупних витрат на купівлю, реалізацію та експлуатацію продукції; здійснення постачання продукції в необхідних для споживача часових рамках; формування високого